UNIWERSYTET EKONOMICZNY W KRAKOWIE

ANALIZA ZMIAN PODSTAW FINANSOWYCH FUNKCJONOWANIA UCZELNI WYŻSZYCH W 2022 ROKU

Na podstawie informacji ankietowej KRASP analizę przeprowadził prof. UEK dr hab. J. Kaczmarek

Streszczenie

Analiza zawiera kluczowe ustalenia dotyczące oczekiwanych zmian przychodów i kosztów funkcjonowania uczelni wyższych w Polsce w 2022 roku z wyróżnieniem ich grup, w tym głównie uczelni IDUB, publicznych, medycznych i artystycznych. Podstawą jej opracowania były informacje ankietowe uzyskane przez KRASP w ujęciu dwóch baz danych.

Kraków, lipiec 2022

Spis treści

1. Uwagi wprowadzające 2

2. Subwencja na utrzymanie potencjału dydaktycznego i badawczego oraz koszty operacyjne i rodzajowe 3

3. Struktura przychodów z działalności oraz koszty mediów i utrzymania obiektów 10

4. Podsumowanie wniosków z analizy 14

1. Uwagi wprowadzające

Analiza została opracowana z wykorzystaniem informacji i danych liczbowych udostępnionych przez Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) w lipcu 2022 roku. Zostały one zorganizowane w dwóch bazach:

I. Subwencja i koszty rodzajowe funkcjonowania (plany rzeczowo–finansowe) – zbiór obejmujący 82 uczelnie, w tym:
   A. Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza (IDUB) – 9
   B. Publiczne – 39
   C. Medyczne – 6
   D. Artystyczne – 22
   E. Zawodowe – 0
   F. Wyznaniowe publiczne – 4
   G. Niepubliczne – 2

II. Subwencja oraz koszty mediów i obsługi (informacja dodatkowa) – zbiór obejmujący 97 uczelni, w tym:
   A. Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza (IDUB) – 9
   B. Publiczne – 40
   C. Medyczne – 6
   D. Artystyczne – 20
   E. Zawodowe – 19
   F. Wyznaniowe publiczne – 1
   G. Niepubliczne – 2

Ze względu na cel opracowania Analizy oraz reprezentatywność uczelni w ich grupach, zasadnicze komentarze i wnioski dotyczą uczelni grup A – D, w tym dodatkowo utworzonej sumy grup A i B.

Zgodność występowania uczelni w obu bazach danych wyniosła 57,5% dla wszystkich grup (A–G), natomiast w grupach A – D wyniosła 73,6%.

Wiarygodność przekazanych informacji i danych liczbowych nie była w Analizie indywidualnie weryfikowana, a sprawdzana wyłącznie statystycznie i korygowana w niezbędnych pozycjach.

Dla potrzeb ustalenia wielkości wynikowych (sumarycznych, przeciętnych) zostały estymowane z pierwotnych wielkości względnych wartości opisujące kluczowe kategorie w ujęciu bezwzględnym. Wielkości te jako indywidualne nie mogą być podstawą wnioskowania względem pojedynczych obiektów zbioru (uczelni).

I Baza danych

2. Subwencja na utrzymanie potencjału dydaktycznego i badawczego oraz koszty operacyjne i rodzajowe

Subwencja

Generalnie subwencja w 2022 roku wzrośnie o 72,0 mln. zł, tj. tylko 0,5%. Rozkład decylowy wykazuje zasadniczo równomierne, liniowe przejście od wartości decyla pierwszego (D1) do decyla dziewiątego (D9). Podobna sytuacja dotyczy zmian względnych subwencji. Wartość mediany zmiany subwencji (decyl piaty D5) wyniosła zaledwie 171 tys. zł. W całej zbiorowości 10% uczelni uzyska niższą subwencję o co najmniej 8,7 mln zł (D1) oraz także 10% uczelni uzyska wyższą subwencję o co najmniej 8,5 mln zł (D9).

Największy bezwzględny jednostkowy przyrost subwencji wyniesie 39,9 mln zł, natomiast spadek –25,1 mln zł. Wielkości względne wyniosą odpowiednio: 20,0% oraz –13,0%.

Dystrybuanty rozkładu decylowego wielkości subwencji w 2021 oraz w 2022 roku mają przebieg wykładniczy, przy znikomych odchyleniach tych dwóch krzywych.

Ponieważ prawdopodobieństwo takiego ukształtowania się analizowanych wielkości jest bardzo niskie (znikome) można przyjąć, że zmiany w wielkości subwencji in minus oraz in plus były zaprogramowane jako zmiany mające nie powodować wzrostu bezwzględnego subwencji.

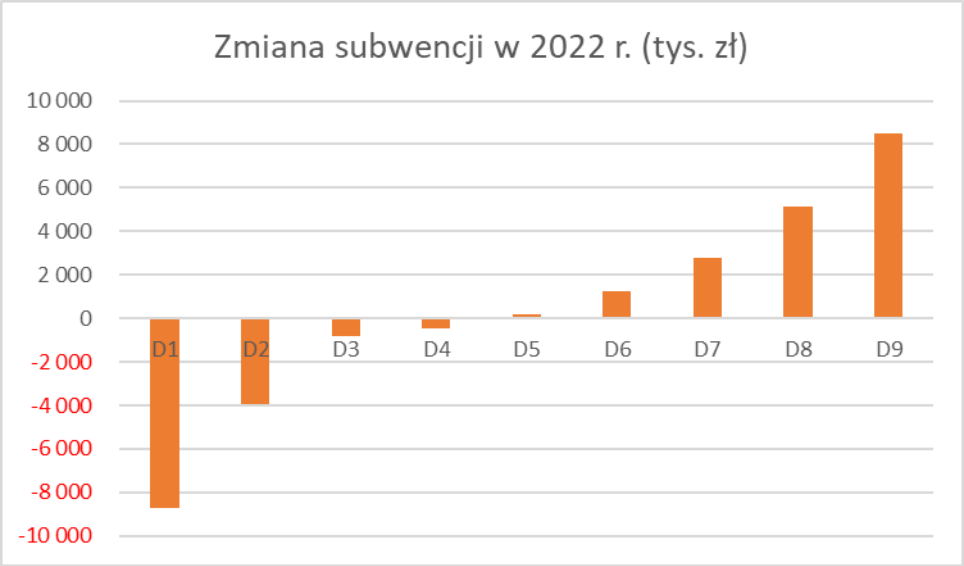

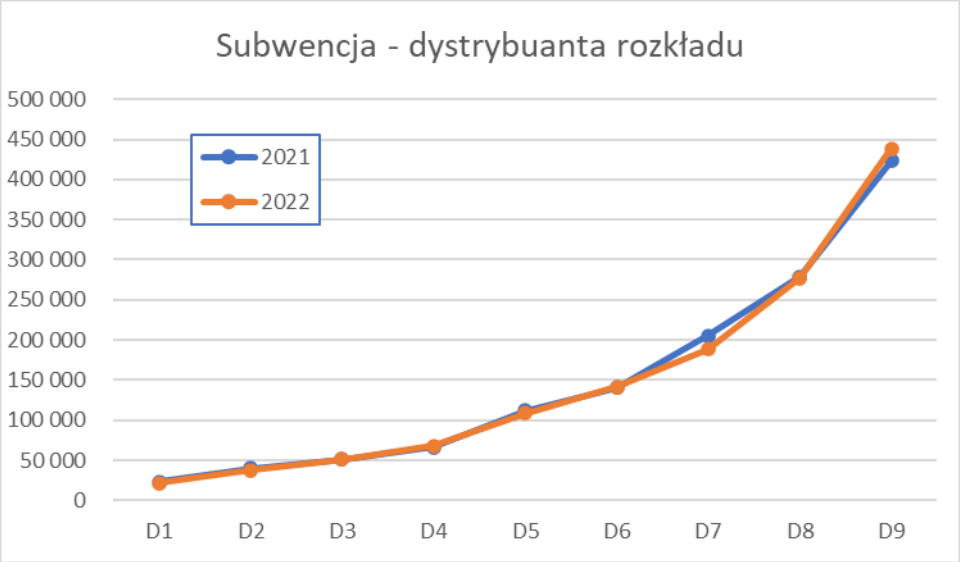

Zmiany subwencji w poszczególnych grupach uczelni będą mieć zróżnicowany charakter (por. poniższa tabela – tys. zł). Wzrost subwencji będzie miał miejsce w grupie A oraz B, natomiast spadek w grupie C i D. W obu tych grupach wystąpi szczególnie niekorzystna sytuacja – 70% uczelni uzyska niższą subwencję.

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
Zmiana względna (%)	0,9	1,9	1,5	–3,2	–2,0
Zmiana bezwzględna	45 876	117 817	163 693	–51 653	–17 719
D1	–17 877	–5 606	–8 000	X	–4 067
D2	–10 092	–625	–628	–21 827	–1 687
D3	1 224	259	419	–16 134	–1 495
D4	2 241	1 123	1 262	–10 665	–1 225
D5	4 107	2 488	2 534	–7 033	–758
D6	6 054	3 148	3 901	–4 781	–585
D7	11 296	4 896	5 642	–4 142	–426
D8	14 793	7 391	7 533	3 468	331
D9	34 131	11 531	14 464	X	2 494

Koszty operacyjne

Generalnie koszty operacyjne wzrosną w 2022 roku o 2.800,8 mln zł, tj. o 13,4%. Dystrybuanta ich rozkładu decylowego jest opisana funkcją wykładniczą. Mediana zmiany kosztów operacyjnych wynosi 14,6 mln zł i w każdym przedziale decylowym nastąpi ich wzrost, co jest obserwacją odmienną względem zmian subwencji. Ponadto dystrybuanta zmiany względnej opisana jest funkcją liniową. W całej zbiorowości 10% uczelni wykaże koszty wyższe o co najmniej 1,2 mln zł (D1) oraz także 10% uczelni wykaże koszty wyższe o co najmniej 91,0 mln zł (D9).

Największy bezwzględny jednostkowy przyrost kosztów operacyjnych wyniesie 279,6 mln zł, natomiast spadek –7,5 mln zł. Wielkości względne wyniosą odpowiednio: 33,1% oraz –6,3%.

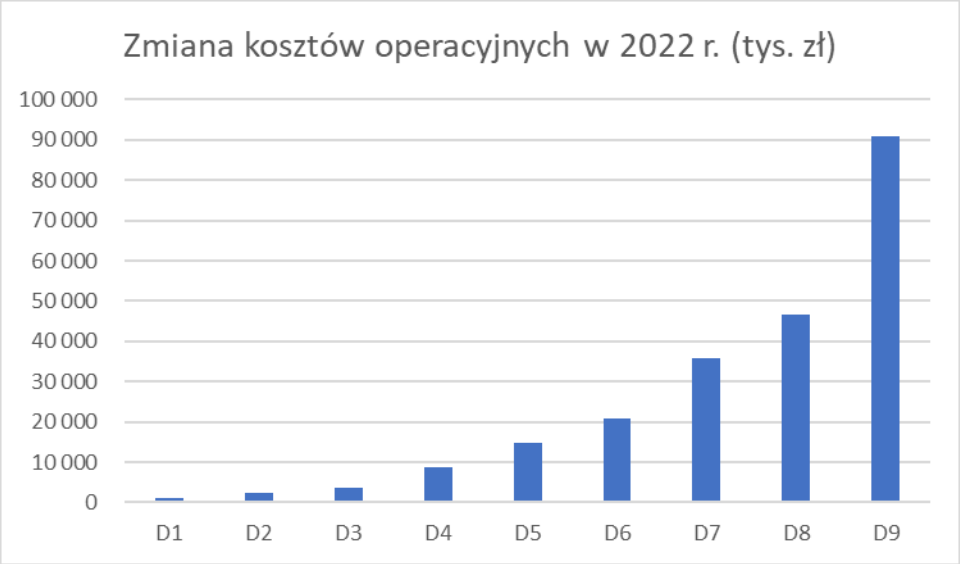

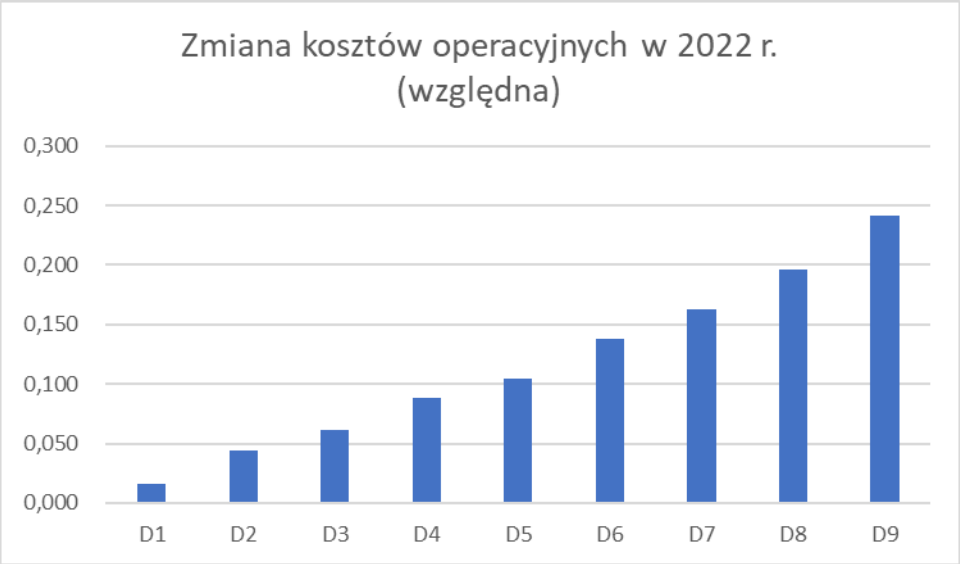

Zmiany kosztów operacyjnych w poszczególnych grupach uczelni będą mieć zróżnicowany charakter (por. poniższa tabela – mln zł). Wzrost będzie mieć miejsce we wszystkich grupach, bezwzględnie i względnie najwyższy w grupie A. Najniższy wzrost kosztów operacyjnych dotknie uczelnie z grupy D.

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
Zmiana względna (%)	17,1	12,3	14,6	14,4	4,5
Zmiana bezwzględna	1 315,5	1 029,4	2.344.9	291,2	107,1
D1	24,7	4,4	5,4	X	–2,0
D2	44,4	8,4	9,6	4,5	0,7
D3	71,0	12,3	14,2	11,8	0,9
D4	108,5	14,8	17,2	30,5	1,4
D5	157,0	17,5	24,0	44,9	2,3
D6	164,3	23,3	36,5	57,7	2,8
D7	214,3	34,9	44,8	70,6	3,2
D8	251,8	43,1	67,7	100,0	7,7
D9	279,6	55,9	157,7	X	19,1

W ujęciu rodzajowym, wzrost udziału kosztów dotyczyć będzie każdej ich kategorii, z wyjątkiem kosztów pracy (wynagrodzenia oraz ubezp. społ. i inne). Dla materiałów i energii zmiana ta wyniesie: z 7,1% do 8,4% (mediana), dla usług obcych: z 8,3% do 9,6%, dla podatków i opłat: z 0,2% do 0,21%, dla pozostałych kosztów: z 2,2% do 3,0%, a dla kosztów pracy: z 77,7% do 73,7%.

Oznacza to, że skutki wzrostu kosztów rodzajowych uwidocznione w zmianie ich struktury zostaną zrekompensowane dzięki relatywnie najmniejszemu wzrostowi kosztów pracy. Koszty te wzrosną bowiem o 7,1%, natomiast materiały i energia o 36,0%, usługi obce o 25,3%, podatki i opłaty o 8,8% oraz pozostałe koszty o 30,9%.

Dodać można, że zbierając odpowiednie pozycje z kosztów rodzajowych w grupę kosztów remontów budynków i budowli, przewidywany ich wzrost wyniesie 49,9% (tj. o 431,2 mln zł).

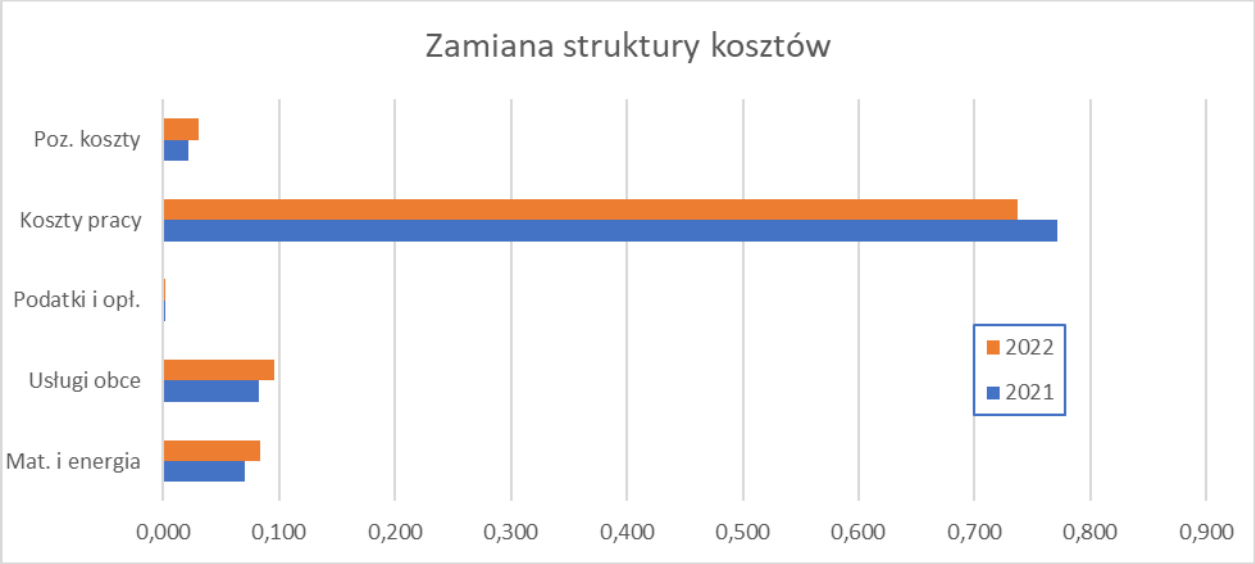

Zmiany kosztów rodzajowych w grupach uczelni będą zróżnicowane, tak w ujęciu bezwzględnym, jak i względnym (por. poniższa tabela). Generalnie jednak, w grupie D zmiany te będą najsłabsze, natomiast w grupie B najsilniejsze pamiętając, że przyrost sumy kosztów operacyjnych będzie najwyższy w grupie A.

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
	Zmiana bezwzględna (mln zł)				
Materiały i energia	209,8	286,9	496,7	50,0	18,4
Usługi obce	178,5	222,2	400,7	61,8	22,4
Podatki i opłaty	14,8	7,6	22,4	8,6	1,1
Wynagrodzenia	365,6	229,2	594,8	74,7	33,3
Ubezp. społ. i inne	181,8	138,2	320,0	32,1	11,3
Pozostałe koszty	280,4	89,5	369,9	52,2	16,0
	Zmiana względna (%)				
Materiały i energia	37,4	47,6	42,7	32,2	7,3
Usługi obce	29,0	31,0	30,1	28,3	6,0
Podatki i opłaty	5,2	17,7	6,8	42,6	11,7
Wynagrodzenia	8,4	4,6	6,3	6,0	2,8
Ubezp. społ. i inne	14,1	10,1	12,1	10,4	4,0
Pozostałe koszty	99,9	9,3	29,7	95,1	12,9

Subwencja vs. koszty

Subwencja w 2022 ma wzrosnąć o 0,5% (o 72,0 mln zł) natomiast koszty operacyjne o 13,4% (o 2.800,8 mln zł). Są to poważne dysproporcje w dynamikach zmian i przyroście wartości bezwzględnych. Skutkiem będzie zmniejszenie pokrycia kosztów operacyjnych subwencją z 66,7% w 2021 roku do 59,1% w 2022 roku, tj. o 7,6 pkt proc. oraz 11,4%.

Podobny kierunek zmian będzie mieć miejsce w zakresie pokrycia kosztów pracy subwencją. Stopień ten zmniejszy się z 90,7% w 2021 roku do 85,1% w 2022 roku, tj. o 5,6 pkt proc. oraz o 6,2%.

Krzywe opisujące dystrybuantę rozkładów relacji „subwencja – koszty operacyjne" oraz „subwencja – koszty pracy", są zbliżone do logarytmicznych, ze słabą intensywnością wzrostu wartości zwłaszcza w wyższych decylach. Oznacza to znaczne podobieństwo wartości tych relacji w znacznej większości uczelni.

Ponadto w żadnym przedziale decylowym nie wystąpiło w pełni pokrycie kosztów operacyjnych otrzymywaną subwencją. Znamiennym jest, że pokrycie kosztów pracy otrzymywaną subwencją dotyczyło w 2021 roku 30% uczelni, natomiast w 2022 roku obejmie tylko 20%.

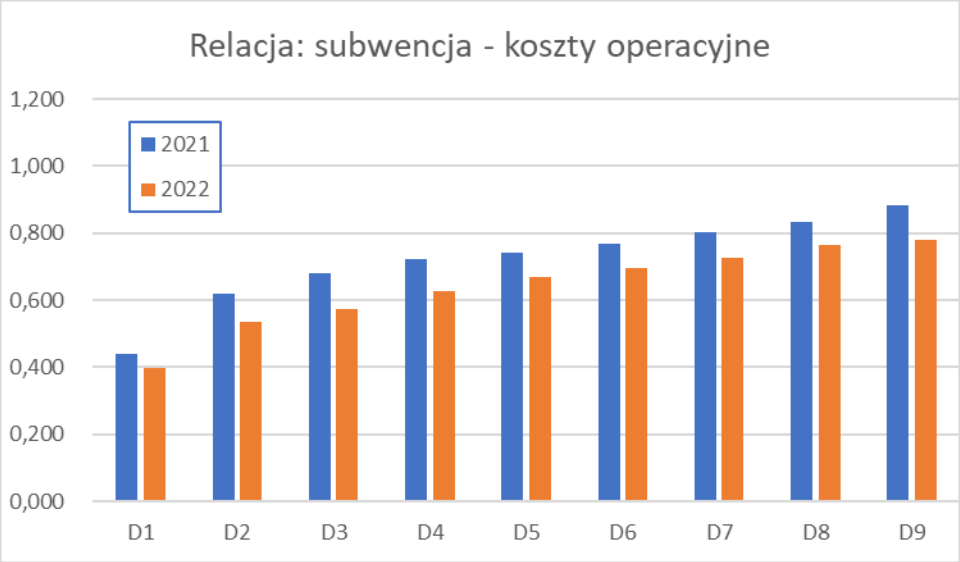

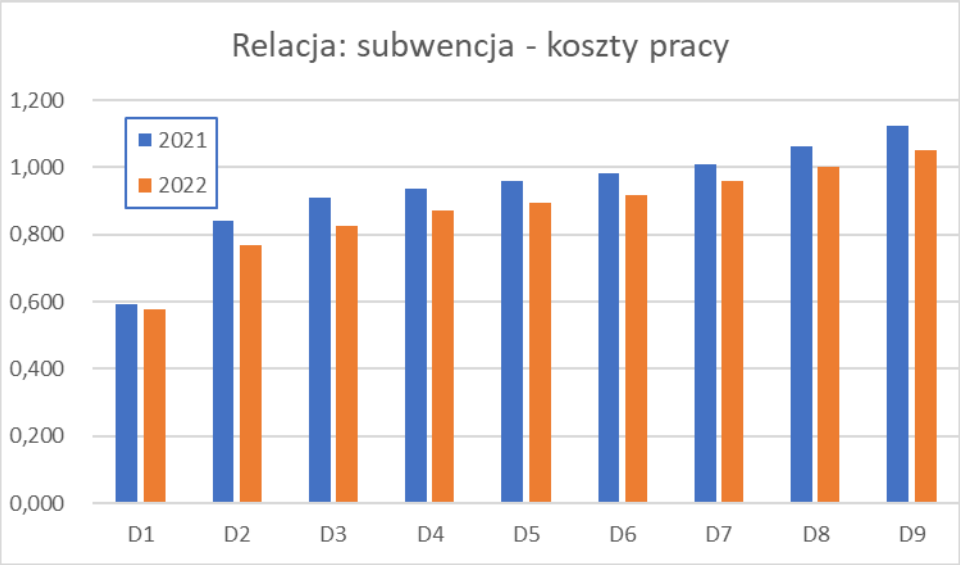

W ujęciu grup uczelni największe pokrycie kosztów operacyjnych oraz kosztów pracy przez subwencję było w 2021 roku i będzie w 2022 roku w grupie C, natomiast najmniejsze w grupie D (por. poniższa tabela). We wszystkich grupach przewidywane jest zmniejszenie obu tych relacji, przy czym największe dotyczyć będzie grupy B pod względem stopnia pokrycia kosztów operacyjnych (o 21,7%), natomiast grupy A pod względem stopnia pokrycia kosztów pracy (o 8,0%).

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
	2021 r.				
Relacja: subwencja – koszty operacyjne	66,6%	72,3%	69,6%	79,4%	36,9%
Relacja: subwencja – koszty pracy	90,9%	94,6%	92,9%	104,1%	60,3%
	2022 r.				
Relacja: subwencja – koszty operacyjne	57,4%	56,6%	61,6%	67,2%	34,6%
Relacja: subwencja – koszty pracy	83,6%	91,2%	87,6%	94,3%	57,3%

II Baza danych

3. Struktura przychodów z działalności oraz koszty mediów i utrzymania obiektów

Przychody z działalności

Główną składową przychodów jest i pozostanie subwencja. Jej udział (mediana) jednak zmaleje z 76,2% w 2021 roku do 72,8% w 2022 roku (tj. o 3,4 pkt proc. oraz o 13,1%), czego powodem jest jej nieznaczny wzrost (o 0,5%). Zmniejszenie udziału dotyczyć także będzie przychodów edukacyjnych – odpowiednio z 5,3% do 4,9%. Z kolei wzrost udziału powinien nastąpić w przychodach z grantów i projektów (z 7,6% do 10,0%, tj. o 2,4 pkt proc. oraz o 31,0%) oraz w pozostałych przychodach (z 5,2% do 6,0%). Udział przychodów z działalności komercyjnej i gospodarczej powinien pozostać bez zmian (1,7%).

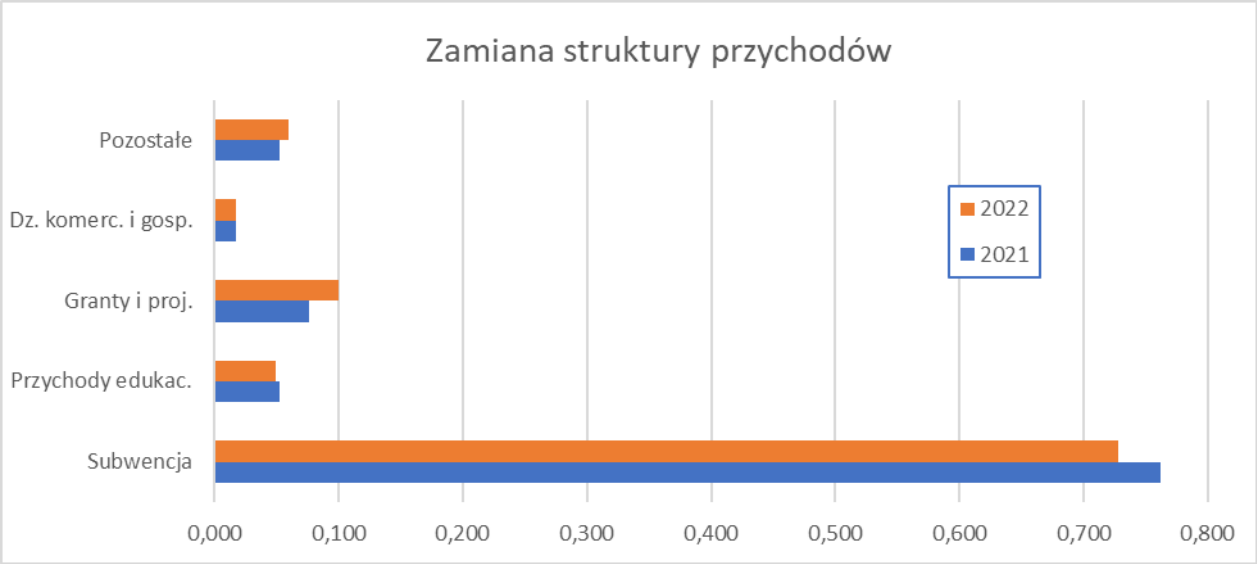

W 10% uczelni (D1) udział subwencji w przychodach z działalności nie przekroczył w 2021 roku 60,7%, a w 2022 roku 56,8%. Najniższy udział wynosi odpowiednio: 20,3% oraz 20,6%. Z kolei w 10% uczelni (D9) udział subwencji był wyższy niż 88,3% w 2021 roku i 87,2% w 2022 roku. Wartość najwyższa wynosi odpowiednio: 95,0% i 95,4%.

Generalnie krzywa opisująca dystrybuantę rozkładu decylowego zbliży się w 2022 roku do przebiegu liniowego (zmniejszenie zróżnicowania między uczelniami).

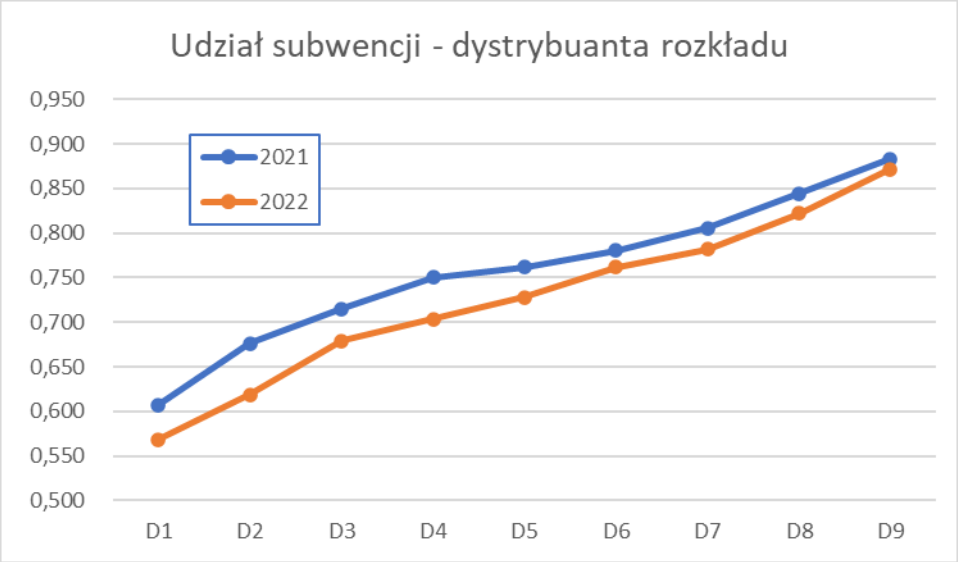

W grupach uczelni największy udział subwencji dotyczy grupy D (w 2021 i 2022 roku), natomiast najmniejszy grupy C (por. poniższa tabela). W uzyskiwaniu przychodów z grantów i projektów najkorzystniejszy rezultat uzyskują uczelnie z grupy A (wzrost z 14,0% do 19,1%), a dalej z grupy B (wzrost z 8,2% do 10,7%). Najsłabszy wynik dotyczy uczelni z grupy D.

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
	2021 r.				
Subwencja	69,8%	75,6%	74,2%	66,0%	84,4%
Przychody edukac.	6,2%	6,0%	6,0%	16,0%	3,4%
Granty i projekty	14,0%	8,2%	9,2%	7,2%	2,5%
Dz. komerc. i gosp.	1,0%	2,9%	2,5%	3,7%	1,5%
Pozostałe	9,1%	5,6%	6,4%	5,2%	5,4%
	2022 r.				
Subwencja	60,7%	71,3%	70,0%	56,6%	83,0%
Przychody edukac.	5,8%	5,9%	5,8%	18,0%	3,6%
Granty i projekty	19,1%	10,7%	11,6%	8,1%	3,0%
Dz. komerc. i gosp.	0,9%	3,6%	2,6%	2,8%	0,9%
Pozostałe	10,0%	5,5%	7,1%	7,8%	7,3%

Koszty mediów i utrzymania obiektów

Oczekiwany jest w 2022 roku wzrost kosztów mediów o 50,1% (mediana 44,9%). W tej grupie najwyższy wzrost dotyczy energii elektrycznej (97,3%), a dalej gazu (47,0%), wody i ścieków (23,7%), odbioru odpadów (19,1%) i centralnego ogrzewania (12,4%). Rozkład decylowy uwidacznia znaczne różnice we wzroście kosztów mediów – od 0,1% (D1) do 128,5% (D9). Przewidywany bezwzględny wzrost koszt mediów w 2022 roku może wynieść 424,1 mln zł, a ich udział w kosztach stanowić będzie 5,6% (w tym energii elektrycznej 2,6%, a centralnego ogrzewania 2,0%). Dla 10% uczelni (D9) wzrost kosztów mediów przekroczy 128,5%.

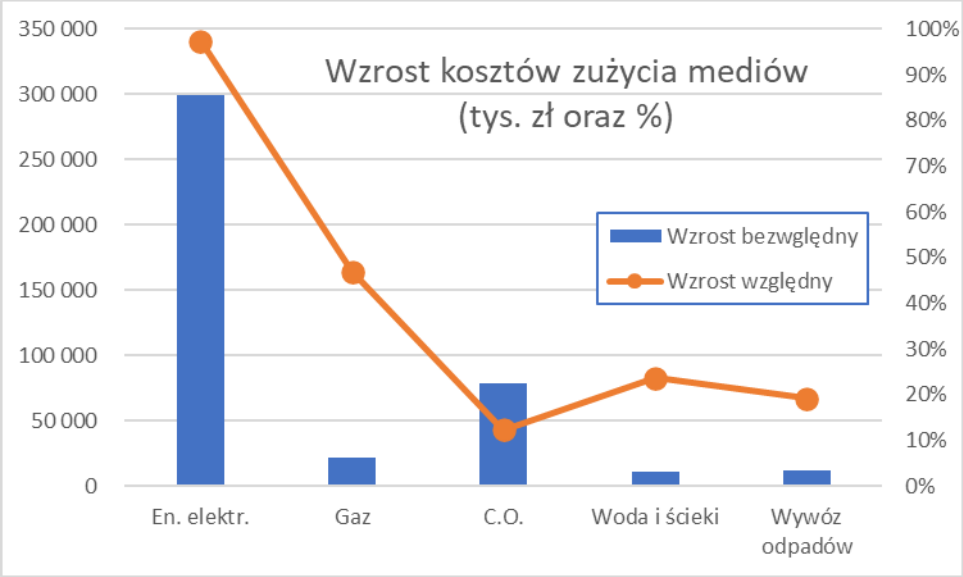

W grupach uczelni najwyższy wzrost kosztów zużycia mediów przewidziano w grupie A (63,4%), a dalej w grupie B (44,1%), w grupie C (42,2%) oraz w grupie D najniższy (38,1%) (por. poniższa tabela).

Koszt energii elektrycznej w największym stopniu wzrośnie w 2022 roku w grupie B, gazu w grupie A, centralnego ogrzewania w grupie C, wody i ścieków w grupie także w grupie C, natomiast wywozu odpadów w grupie A.

Wyszczególnienie	Grupa A	Grupa B	Grupa A i B	Grupa C	Grupa D
Koszty mediów, w tym:	63,4%	44,1%	52,0%	42,2%	38,1%
En. elektryczna	102,5%	103,4%	103,0%	64,6%	68,2%
Gaz	121,7%	38,8%	60,5%	–9,7%	52,9%
Centr. ogrzewanie	17,4%	8,1%	11,5%	26,4%	9,0%
Woda i ścieki	27,0%	13,8%	18,3%	53,6%	26,6%
Wywóz odpadów	56,1%	15,5%	25,2%	10,2%	53,4%

W 2023 roku wzrost kosztów mediów może wynieść 19,4%, tj. o 228,7 mln zł. Poza dalszym znacznym wzrostem kosztów energii elektrycznej (31,2%), przewidywany jest wzrost kosztów gazu (34,6%). Powyższe szacunki uczelni nie uwzględniają mającego nastąpić w przyszłym roku wzrostu taryf (np. złożone wnioski dystrybutorów energii elektrycznej wskazują 300% wzrost cen).

W analizie zmian kosztów uwzględnić należy także oczekiwany w 2022 roku wzrost kosztów utrzymania czystości w obiektach (o 114,6 mln zł, tj. o 8,1%) oraz ochrony obiektów (o 106,0 mln zł, tj. o 10,9%). Tym samym łączny wzrost kosztów mediów oraz utrzymania obiektów w 2022 roku może osiągnąć wartość 644,7 mln zł.

Generalnie, oczekiwany w 2022 roku wzrost kosztów funkcjonowania uczelni wynikający ze zmian ustawowych, kosztów zużycia mediów i możliwego do oszacowania wpływu czynnika inflacyjnego został oceniony na 10,3%, co odpowiada wzrostowi wartości tych kosztów o 1.660,5 mln zł (II baza danych).

Powyższe koszty stanowią jednak tylko część kosztów funkcjonowania uczelni definiowanych jako koszty operacyjne. Wyniki zestawione z planów rzeczowo–finansowych (I baza danych), wskazują na łączny wzrost kosztów operacyjnych uczelni możliwy do wystąpienia w 2022 roku w wysokości 2.800,8 mln zł, tj. o 13,4%.

4. Podsumowanie wniosków z analizy

Cząstkowe wnioski sformułowane w Analizie są podstawą generalnej konstatacji zawierającej się w stwierdzeniu o silnie niekorzystnym ukształtowaniu się podstaw finansowych funkcjonowania uczelni wyższych w 2022 roku. Stanowią one negatywny prognostyk nie tylko wygenerowania wysokich strat w tym roku, ale wobec ciągłego i nasilającego oddziaływania się czynników kosztotwórczych, sytuacja stanie się kryzysową, generującą silne napięcia w społeczności akademickiej.

Koszty pracy wzrosną w 2022 roku co prawda o 7,1%, ale można przyjąć, że jest to wynik wyłącznie wymuszonych przepisami regulacji wynagrodzeń. Względem tych kosztów, koszty materiałów i energii wzrosną o 36,0%, usług obcych o 25,3%, podatków i opłat o 8,8% a pozostałych kosztów o 30,9%. Skutkiem tego będzie wzrost udziału tych kosztów w kosztach operacyjnych, natomiast udział wynagrodzeń zmniejszy się. Biorąc pod uwagę kilkuletni brak powszechnej regulacji wynagrodzeń oraz wysoką i wzrastającą inflację, pojawi się silna presja ze strony pracowników i związków zawodowych. W sposób oczywisty widoczne jest obciążenie pracowników negatywnymi skutkami uwarunkowań i czynników zewnętrznych funkcjonowania uczelni.

Przewidywany wzrost przychodów uczelni w 2022 roku to 2,5%, w tym wzrost subwencji 0,5%. W tym czasie koszty operacyjne wzrosną o 13,4% (współczynnik wyprzedzenia tempa przychodów przez tempo kosztów jest większy od jedności i wynosi 1,106). Oznacza to wygenerowanie straty operacyjnej w wysokości 1.785,4 mln zł. Wobec straty z 2021 roku wynoszącej 390,6 mln zł jest to wzrost 4,6 krotny. Ponadto, o ile w 2021 roku strata generowana była przez 38,7% uczelni, to w 2022 roku poniesie ją już 67,2% uczelni.

W poszczególnych grupach uczelni struktura strat w 2022 roku będzie zróżnicowana: w uczelniach IDUB decyl siódmy (D7) posiada ujemną wartość –1,3 mln zł, zatem 70% z tych uczelni uzyska stratę. W grupie B ujemna wartość dotyczy decyla piątego, natomiast w grupie C i D wszystkie decyle przyjmują wartość ujemną.

Z punktu widzenia zachowania podstawowych zasad racjonalnego gospodarowania, w obliczu wyników i wniosków zawartych w Analizie, krytycznie niezbędne jest zapewnienie przez organ nadzoru właścicielskiego, tj. Ministerstwo Edukacji i Nauki, wzrostu subwencji w stopniu równoważnym do tempa wzrostu kosztów operacyjnych uczelni wyższych, co powinno uchronić sektor szkolnictwa wyższego przed zapaścią i wystąpieniem ostrego kryzysu.

Analizę opracowano w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie na zlecenie Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich.
Dokument liczy 14 stron.

Kraków, lipiec 2022 r.